

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ КАПІТАЛІЗМ У СВІТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ

Саухіна О.

Національний університет харчових технологій

Останньою тенденцією розвитку прогресивних постіндустріальних країн стало прагнення правлячих кіл посилити контроль за динамікою соціальної напруги.

Аби не допустити соціальний вибух, стали практикуватися нетрадиційні для капіталізму способи підтримки стабільності економічної системи. Так, із середини ХХ ст. отримав значний імпульс процес соціалізації капіталу [3, с. 255]. Необхідність соціалізації економіки визначається, по-перше, негативними соціально-економічними наслідками розвитку вільної ринкової економіки (банкрутства, безробіття, кризи, бідність), і по-друге, зростанням ролі людського фактора в сучасному виробництві й суспільстві та необхідністю створення умов для відтворення робочої сили. У підсумку, державні корпорації починають відстоювати інтереси суспільства, а не інтереси буржуазії.

На сучасному етапі існує багато національних моделей соціально-орієнтованого капіталізму в економіці. Так, континентальна модель (Німеччина, Франція, Австрія, Швейцарія, Бельгія) укорінена в корпоративістській культурі та заснована на християнських сімейних цінностях, а в сучасних умовах значно підвищилась роль держави у виробленні та реалізації соціальної політики [6, с. 167].

Британська модель поєднує в собі залишки Беверіджських принципів (універсальна та доступна державна система охорони здоров'я) та (пост)тетчеризму — мінімальної державної підтримки осіб, що потребують стабільного захисту.

Північноєвропейська модель (Швеція, Норвегія, Данія) залишається найбільш розвинутою серед інших за критеріями універсальності, охопленням населення, рівня життєвих стандартів, існуванням державних програм недопущення бідності, приватних схем соціального захисту [5, с. 140].

Середземноморська модель (Іспанія, Італія, Португалія, Греція) відрізняється від інших моделей соціально-орієнтованого капіталізму тим, що головну роль у питанні соціального добробуту відіграє сім'я. Державний контроль за діяльністю інституцій соціального захисту є слабким [6, с. 168].

Сучасна економіка США зазнає активного впливу держави через перерозподіл доходів, підтримку підприємництва, боротьбу з безробіттям та інфляцією. Усе це характеризує економіку США як змішану економіку, яка спирається на соціально-орієнтований капіталізм [5, с. 320]. Проте роль федерального уряду в регулюванні економіки США менша, ніж в інших розвинутих країнах. Так, у цій країні надання багатьох соціальних послуг не перебуває в компетенції держави.

Японська модель економіки характеризується досить розвинутим індикативним плануванням й урядовою координацією економічної діяльності приватного сектору. У Японії обсяги асигнувань на задоволення суспільних потреб набагато нижчі, ніж у країнах Європейського Союзу.

До змішаної економіки на основі соціально-орієнтованої моделі капіталізму здійснює перехід і Україна. Перша хвиля ринкових реформ тривала до середини 90-тих років і призвела до початкового нагромадження капіталу в руках новонародженого класу — капіталістів. Подальший розвиток українського капіталізму призвів до другої хвилі ринкових реформ — монополізація цілих галузей економіки в руках небагатьох олігархів [2, с. 27-28]. Монополізація призвела до невідрядного зростання внутрішніх цін на газ, бензин, електроенергію, залізну руду. Капітал приватизував і вибори в Україні, бо законодавство про партії та вибори влаштоване таким чином, що, незалежно від виборчих програм, перемагають представники великого капіталу. Інші соціальні групи в українському парламенті практично не представлені.

У результаті зазначеного з'явилася соціальна прірва між невеликим числом «верхів», які реалізують свої соціальні інтереси в новій системі, та «низами» —

абсолютною більшістю українців, які свої соціальні інтереси реалізувати не можуть [2, с. 35]. Соціальний інтерес полягає в заміні державно-монополістичного ринку на класичний ринок із вільним розподілом ресурсів, вільним доступом до кредитів, чітко встановленими «правилами гри». Наймані ж робітники, селяни, пенсіонери та інтелігенція, службовці, дрібні підприємці, кваліфіковані робітники прагнуть до соціального ринку — із соціальними гарантіями, із власною участю в розподілі прибутків.

Як бачимо, сучасний український капіталізм виник як периферійний капіталізм [4, с. 15]. Західні корпорації розглядали Україну (і весь пострадянський простір) як новий ринок збуту. Ще однією особливістю українського капіталізму, як і будь-якого периферійного, є імпорт криз, які періодично «трясуть» світову капіталістичну систему [1, с. 78-80].

Отже, в Україні нині розбудова соціально-орієнтованої ринкової економіки, де головним завданням є утвердження демократичного, соціально- відповідального, солідарного суспільства знаходиться тільки на стадії зародження. Утілення в Україні моделі соціального капіталізму має відбуватися передусім шляхом структурно-інституціональних та монетарно-фінансових реформ, а також реформи місцевого самоврядування. Цей процес дасть змогу впродовж 10-15 років подолати нинішні економічні та соціальні негаразди в Україні та забезпечити стабільне економічне зростання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гош О. Соціально-економічний лад реформованості України: основні необхідні інновації / О. Гош // Економіка України. — 2011. — №3. — С. 78-88.
2. Єрохін С.А. Оцінювання сучасного стану соціально-економічного розвитку України та напрями її трансформації / Єрохін С.А., Кириченко О.А. // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — №5. — С. 27-41
3. Єщенко П.С. Економіка для всіх / П.Є. Єщенко. — К.: Вища школа. — 2009. — 478 с.
4. Єщенко П.С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки / П.С. Єщенко // Економіка України. — 2013. — №10. — С. 4-20.
5. Розенберг Н., Бирдцелл Л.: пер. с англ. Как Запад стал богатым / Н. Розенберг, Л. Бирдцелл // Москва. — 1995. — С. 352.
6. Севрюков Д.Г. Класифікація моделей соціальної держави Г. Еспін-Андерсена, її критика та подальший розвиток // Д.Г. Севрюков. — Європейські перспективи. — 2012. — № 4 (ч. 2). — С. 164-168.

Науковий керівник: Біла І. С.